

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 3. januarija 1883.

O s e g: Naše mlekarstvo. — Gospodom načelnikom cestnih odborov in našim županom! — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja. (Dalje.) — Zimske cvetlice. — Nekoliko blagovoljnih besed o tem in ónem. (Dalje in konec.) — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Govor poslanca kneza Liechtensteina pri splošnem razgovoru o novi obrtnijski postavi v državnem zboru 9. decembra. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Naše mlekarstvo.

Marsikaj storilo se je pri nas za povzdigo živinoreje, upamo tudi, da se bode storilo za-njo še mnogo, da se približamo tudi v tej stroki izglednim deželam.

Tudi se sme po sedanjih svetovnih razmerah pričakovati, da se bode živinoreja kmetovalcu primeroma najbolje splačala, ker po sedanjih razmerah nadjamo se, da se bode mesna živina doma zadosti dobro prodajala; tudi kupčija s plemensko živino mora se zboljšati v onih deželah, katere so bile v živinoreji do zdaj nekako pozabljene ali prezirane v tisti meri, v kateri se ima pričakovati povzdiga te živinoreje, česar pa ne smemo prezirati in ne dalj odlašati, to je naše mlekarstvo.

Kolikokrat slišimo pri kmetovalcih in grajščakah tožbo: „živinoreja bi še bila, ako bi se vsaj mleko moglo spečati po primerni ceni; tako pa smo ravno ob času, ko pridelavamo največ, najboljšega mleka, primorani razdati ga zastonj, ali ga dajati prešičem in prav potratiti pri družini.“

Tako nam toži kmetič, ki ima 2 do 4 krave, kmet, kateri jih šteje do 12, in tako tudi véliki posestnik, kateri šteje 20 do 50 krav. In resnična je ta tožba, res je, da se velik del našega mleka — potraťi.

Speča se mleko sicer primeroma lahko okrog večih mest, ali v bližini tovarn, v katerih je nakopičenih veliko število delavcev; po vseh bolj oddaljenih krajih se sme sploh trditi, da za mleko ni kupca; kam tedaj ž njim?

Odgovor na to vprašanje imamo najkrajši in najrazumljivejši v izgledih dežel, katere se z živinorejo in z mlekarstvom razumno in res tudi izgledno pečajo. — In kaj delajo one dežele? One izdelujejo iz vsega onega mleka, kolikor ga dobro ne porabijo ali ne prodajo dobro doma, ali surovo ali kuhano maslo, ali vsakovrstne sire, kakor jih po najbolji ceni spečajo.

Odgovoril mi bo marsikateri: „saj vse to tudi pri nas poznamo, ni ga živinorejca, kateri bi surovega ali kuhanega masla ne izdelaval, pa tudi sir izdelavajo uže marsikje; toda vsi ti pridelki se težko spečajo in zato nimajo take cene, da bi se delo splačalo.“

Tudi ta ugovor ni prazen, toda ravno v njem tiĉi vzrok zastarelih napak, katere odstraniti se nam je prizadevati.

Napake pri nas so ravno v tem, da iz mleka pri nas pridelanega večidel še ne znamo izdelkov mlekarskih tako umno, trpežno in cenó izdelovati, kakor drugje, in pa v tem, da se še nismo dosti ogledali po dobrem trgu za naše mlekarske izdelke, tedaj še nimamo dobrega kupca in dobre cene.

Skrb nam ima tedaj biti, da se naučimo mlekarske izdelke izdelavati tako okusne, trpežne in raznovrstne, pa tudi s primeroma tako malimi stroški, kakor se to godí drugod; potem še le dobijo izdelki naši one lastnosti, katere zahteva trg ali kupec za tako blago sploh, in potem še le smo v stanu na trgu zahtevati za naše blago enako visoke cene, in potem smo tudi v stanu našega blaga zmiraj po dobri ceni spečati brez težave, kolikor ga pridelujemo.

(Dalje prihodnjiĉ.)

Gospodom načelnikom cestnih odborov in našim županom!

Gospodar, kateri ima svoje gnojišĉe zavarovano, da se gnojnica ne izgublja, kateri snaži sadno drevje, kateri ima osnaženo živino, hlev in hišo, daje si uže s tem sam spriĉalo umnega gospodarja; kdor, akoravno tuj, zapazi taka znamenja reda, snažnosti in marljivosti pri malem gospodarstvu, prijazen ali naklonjen je gospodarju še prej, ko ga vidi in pozna.

Enako izvira dober ali slab vtis cele dežele in znamenj, po katerih se more sklepati na gospodarstvo dežele. — Narava dá vsaki deželi svoj obraz, lepšajo pa to podobo posamezni gospodarji, lepša jo vljudno zdravo, razumno ljudstvo in javne naprave.

Med poslednjimi gotovo so na prvem mestu ceste, in v resnici se gospodarstvo vse dežele more soditi najbolje po stanu cest, katere so v oskrbovanji ali vsaj pod nadzorstvom dežele.

Žalibog je stan okrajnih cest v kranjski deželi dostikrat tako slab, da se domaĉin ali tujec po pravici pritožuje, ĉe je prisiljen voziti se po takih bolj grapam podobnih potih.

V tekočem letu pričakuje kranjska dežela najvišega gosta, presvitlega cesarja in ž njim veliko število najodličnejše gospôde, katera si bo ogledala kolikor toliko vso deželo.

Skrajni čas je tedaj, uže zdaj skrbeti za to, da se nam ne bo treba sramovati naših cestá.

Cestni odbori in župani! mislite še o pravem času na to; letošnja zima brez snega ugodna je za taka dela in razun koristi gre tudi za čast naše dežele!

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

VIII. Gradaščica.

(Dalje.)

Kakor kaže podolžni profil, znižala se bode najviša voda Ljubljane pri izlivu Gradaščice za 2.25 metra, med tem ko bode najplitvejša voda za 1.5 metra globokeje tekla. Zato bode treba hud, 4.5 metra visok pad vode, ki nastane med Trnovskim mostom in novim dnem Ljubljane, uravnati s pomočjo zidanih pragov.

Kako je to nameravano, kaže priloženi dotični projekt.

Ta pravi, da bi se na levem bregu Ljubljane stoječi most popolnem ohranil in ravno tako nad njim stoječe, še le v novejšem času dovršene stavbe; zraven bi se poravnal razloček 2.0 metra, ki nastane vsled znižanja dna Ljubljane, z enim samim prepadom.

Menim, da je umestno tu omeniti, da se za reguliranje mlinskega potoka Gradaščice od jeza pri Kozarjah nahaja pri c. kr. deželni vladi projekt, izdelan v vseh posameznostih, ki ga je naredilo nekdanje deželno stavbeno ravnateljstvo leta 1860.; po tem projektu bi znašali stroški reguliranja brez odkupa potrebnih zemljišč okoli 6673 gold. 94 kr.

Z ozirom na sedanje plačilo za dela, ki je poskočilo za kacic 50%, bi danes stali stroški tega reguliranja blizo 10.000 gold.

Ker pa predlagam, da bi se v prihodnje najviša voda ne spuščala v stavbeni kanal, tedaj bi tudi ne bilo treba tako temeljito regulirati.

O zadnjem kosu od kolizejskega mlina do Ljubljane dovoljujem si konečno še sledeče omeniti:

Ker ne bode v bodočnosti najviša voda Gradaščice več tekla po njenem stavbenem kanalu in bi tedaj zadostoval k večjemu 0.4 metra visok pad struge za odpeljavo normalnih vod, potem za odpeljavo onih malih pritokov, ki dospejo slučajno od reber na levi strani pod glavnim jezo in po Glinšici v imenovani kanal, zato bode pri najviši vodi Ljubljane stal vzpor pri kolizejskem mlinu blizo na kvoti 287.10. Po sedanjem načrtu ima mlin k večjemu 2.10 metra visok pad vode na razpolaganje. Ko bi se pa kanalu reguliralo dno primerno zgornjemu robu projektiranega zadnjega prepada (kvota 286.0), da bi na 1000 metrov znašal pad 0.8 metra, tedaj bi se zamogel goneči pad kolizejskega mlina zvikšati od 2.1 — na 3.50 metra; to bi gotovo dokaj dobička prineslo ljubljanskemu mestu.

To znižanje dna struge bi pa vendar tudi mnogo stroškov provzročilo, ker razun predrugačenja mlina, katerega bi potem pač turbina goniti morala, bi bilo tudi treba regulirati celo Gradaščico na vsi dolžini 900 metrov.

Ko bi se mlin tako predrugačil, bi postala efektivna gonilna moč okolo 4.8krat tako velika, kot je sedaj; vrh tega bi bila tudi popolnem neodvisna od vsakokratne najviše vode Ljubljane.

IX. Mali graben.

Mali graben meri od glavnega jeza čez Gradaščico do Ljubljane vsega skup 7488 metrov.

O popravi tega jezu sem izrekel svoje mnenje uže pri razpravi o Gradaščici štev. VIII. Sedaj mi je samo še potrebne reči o reguliranju tega recipijenta omeniti.

Kakor sem uže prej dokazal, ni Mali graben nič družega, nego prava Gradaščica; tako bi se tudi moral imenovati, kajti ob času plitve vode teče po njem samo toliko vode, kar je uide skozi jez, o povodnjih pa glavna množina vode v Ljubljano.

Sedanja najviša voda, katero vrhu tega tudi najviša voda Ljubljane zajezuje, poplavi svet krog Malega grabna. — V prvi dobi, to je, ako se vzame, da bode znašala množina najviše vode 378 kub. metrov, pomnožil se bode v prihodnje pad Malega grabna za 2.5 metra; ko pa bode vodna množina največa, namreč 470 kub. metrov, zvikšal se bode pad blizo za 2 metra, vsled česar se bode najviša voda hitreje odtekala in se bode tedaj stanje vode znižalo.

Bodi pa s tem znižanjem največe vode v zgornjem delu potoka nevarnost povodnji za sosednja zemljišča tudi popolnem odvrnena, temu se pri sedanjih poizvedah ne more z gotovostjo pritrditi; kajti množina najviše vode se na nobenem kraju ne more zmeriti ali pa iz počeznih profilov tako zračuniti, da bi se potem na podlagi te množine najviše vode in na podlagi zvikšane pada struge konstruiral nov počezni profil. — Ker se bode pri Gradaščici preskrbela taka naprava, da v prihodnje najviša voda ne bode smela več teči po stavbenem kanalu, zato bode moral Mali graben tudi več vode odpeljavati.

(Dalje prih.)

Natoroznanske stvari.

Zimske cvetice. *)

Novega leta dan 1883.

Ko sem o božičnih počitnicah bival pri svojem stricu na Šenturški gori, nabral sem tam gori in tudi seboj v Ljubljano prinesel te-le cvetice: „slepice“ ali „kurice“ (*Heleborus niger*), in „zelene kurice“ v popkih (*Heleborus viridis*); potem „brezstebelne jegličice“ ali „trobentice“ (*Primula acaulis*); „njivski jetičnik“ (*Veronica agrestis*); „rigelce“ ali „male marjetice“ (*Bellis perennis*); „škrlatno-rdeča mrtva kopriva“ (*Lamium purpureum*); „njivska Sherardia“ (*Sherardia arvensis*); „žanjevec“ (*Polygala Chamaebuxus*); tu in tam po razorih dobi se še kaka „pasja violica“ (*Viola canina*), in „cveteči regrat“ (*Leontodon Taraxacum*). Razun zadnjih dveh cvetlic se vse druge gori naštete uže v obilnem številu prav veselo razcvitajo na tej prijetni gori. A ni se čuditi temu, kajti minoli božični dnevi bili so ondi tako topli, da so vaški paglavci vsi razgaljeni kar bosonogi okoli skakljali.

Josip Zanoškar.

*) Lepa hvala za zanimivo poročilo in cvetice, katere smo občudovali v tako nenavadnem času. Vred.